

Open brief aan Minister van Justitie

Uitstel gevraagd van invoering nieuw burgerlijk procesrecht

In een brief aan Minister van Justitie Korthals bepleiten prof. mr. H.J. Snijders, mw. mr. E.M. Wesseling-Van Gent en mr. M. Ynzonides dat de herziening van het burgerlijk procesrecht niet per 1 januari maar per 1 april a.s. wordt ingevoerd.

Aan de Minister van Justitie
mr. A.H. Korthals
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

's-Gravenhage, 19 november 2001

Betreft: Wetsvoorstel 26 855 tot herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg

Excellentie,

Ondergetekenden richten zich tot u in verband met de datum van inwerkingtreding op 1 januari a.s. van bovengenoemde regeling van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg (hierna: de herziening van het burgerlijk procesrecht) na aanvaarding door de Eerste Kamer. De leden van de VVD-fractie hebben er al bij u op aangedrongen de herziening van het burgerlijk procesrecht niet eerder dan op 1 april 2002 in te laten gaan¹. Op een hiertoe strekkende vraag hebt u onder meer geantwoord dat u in een afzonderlijke brief op de vast te stellen datum van invoering van de herziening van het burgerlijk procesrecht benevens de nieuwe regeling voor de rechterlijke organisatie (WV 27 181 en 27 182) zult ingaan, dit met inbegrip van desbetreffende aanpassingswetgeving (WV 27 824 resp. 27 878)². U hebt tevens aangegeven dat gefragmenteerde inwerkingtreding - voor zover al mogelijk - onwenselijk voorkomt³.

Met deze brief, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan onder meer de voorzitters van de vaste commissie voor Justitie in de Tweede en Eerste Kamer, beogen ondergetekenden hun ernstige zorg te verwoorden ten aanzien van de datum van inwerkingtreding van de herziening van het burgerlijk procesrecht. Ondergetekenden doen dit vanuit hun verschillende invalshoek als rechtspractici en docenten van postdoctorale cursussen met betrekking tot de herziening, alsmede vanuit hun perspectief als (hoofd)redacteur en auteur van komende basisliteratuur over de herziening van het burgerlijk procesrecht⁴.

Zij gaan er hierbij van uit dat gefragmenteerde inwerkingtreding uitgesloten is, althans zo veel problemen oproept dat deze optie niet reëel voorkomt.

Ondergetekenden begrijpen dat inwerkingtreding op 1 januari 2002 mogelijk reeds niet haalbaar is, omdat de twee aanpassingsregelingen nog bij de Tweede Kamer aanhangig zijn en wellicht niet tijdig voor het einde van dit jaar door de Eerste Kamer behandeld en afgedaan zullen kunnen worden. Dan zijn er ook nog drie relevante amvb's, die thans bij de Raad van State liggen voor advies. Naar verluidt bestaat er vanuit de rechterlijke macht forse kritiek op enige bepalingen uit deze uitvoeringsregelingen. Hoewel op wetgevingsprocestechnische gronden inwerkingtreding mogelijk toch al niet voor

1 maart a.s. te verwachten valt, nemen ondergetekenden gelet op het belang van de kwestie geen enkel risico en vragen zij hierbij uw aandacht voor de te verwachten problemen in de rechtspraak in geval van inwerkingtreding op 1 januari 2002 of kort daarna.

De problemen die wij voorzien en de argumenten voor uitstel zijn de volgende.

- De definitieve teksten van het geheel aan relevante regelingen zullen ten vroegste op 4 december a.s. zijn vastgesteld en bekend kunnen worden. Van de definitieve artikelnummers met betrekking tot de wetgeving in formele zin bestaan alleen nog voorlopige versies en dat nog slechts sinds enkele weken. Aldus is er voor de rechtspraak slechts een “adempauze” van amper drie weken. Dit is een ongehoord korte termijn voor een zo ingrijpend complex aan regelingen als dat van deze herziening van het burgerlijk procesrecht (hier en hierna met inbegrip te beschouwen van de procesregels in de voorgestelde regelingen voor de rechterlijke organisatie).
- Het is dan ook uitgesloten dat tijdig voor 1 januari a.s. wetboeken gepubliceerd zullen kunnen zijn, die de definitieve teksten van alle zes betrokken regelingen bevatten. Dit klemt temeer nu het hier gaat om een groot aantal regelingen, die - voor zover het de wetgeving in formele zin betreft - ook nog eens vele wijzigingen hebben doorgemaakt bij de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer. Weliswaar kunnen de eindteksten mogelijk wel tijdig voor 1 januari a.s. op internet verschijnen, maar deze wijze van publicatie kan toch bezwaarlijk als genoegzaam voor de rechtspraak worden beschouwd.
- Het moge ook duidelijk zijn dat op 1 januari a.s. geen literatuur van enige betekenis over de herziening van het burgerlijk procesrecht voorhanden is (noch van een commerciële uitgever noch van andere huize). Redacties en auteurs wachten immers op de definitieve teksten en artikelnummers. Dit geldt voor de handboeken, het geldt ook voor de losbladige en elektronisch te raadplegen editie Burgerlijke Rechtsvordering en tevens voor de Modellen voor de Rechtspraak. Het productieproces bij de uitgever is minstens twee maanden en de benodigde literatuur ligt dan ook niet voor 1 maart a.s. in de respectieve winkels en brievenbussen. De auteurs die al aan de slag zijn gegaan met eerdere concept-teksten hebben als ervaring dat de reeds uitgevoerde bewerkingen van de bestaande drukken op een veel omvangrijker operatie duiden dan op het eerste oog lijkt.
- Dit alles klemt temeer nu het burgerlijk procesrecht ondanks alle deformalisering toch heel veel “hard and fast rules” bevat, waarvan de niet-inachtneming tot ongelukken als onbevoegdverklaring en niet-ontvankelijkverklaring kan leiden of althans tot chaotische toestanden in de rechtsbedeling en de rechterlijke administratie. Wij stippen een aantal vragen aan. Waar bijvoorbeeld een rekest in te dienen in een kantonrechterzaak als het gaat om een nevenzittingsplaats? Aan het hoofdadres van de rechtbank/sector kanton of aan het adres van de nevenzittingsplaats (een vraag waar één van de drie amvb's het antwoord op moet geven? Enigszins vergelijkbare vragen rijzen bij de dagvaarding. En waar in hoger beroep te gaan van een tussenvonnissen of eindvonnissen van een kantonrechter dat voor respectievelijk na 1 januari 2002 is geweest? Binnen welke termijn en bij wie moet verzet worden ingesteld tegen een verstekvonnissen van een kantongerecht dat is geweest vóór of juist kort na 1 januari 2002? Welke nieuwe elementen dienen een dagvaarding resp. een rekest zoal te bevatten en welke gevolgen heeft niet-inachtneming daarvan?

- Ontregeling van de praktijk is op zichzelf al een onoverkomelijk ernstige zaak, maar zou ook wel eens gepaard kunnen gaan met staatsaansprakelijkheid voor onrechtmatige rechtspraak (al gelden hiervoor naar ongeschreven recht zeer strenge maatstaven).
- Gelijk bij andere grote wetgevingsoperaties, mag en moet de rechtspraak verlangen dat een redelijke periode wordt gegund voor de voorbereiding op de nieuwe wetgeving. Bij inwerkingtreding per 1 januari 2002 is daarvan echter geen sprake.
- Het cursuscircuit draait inmiddels wel, doch veel cursussen moeten nog worden gegeven. Voorts speelt het probleem dat men geen docenten kan vinden die nog cursussen willen en kunnen geven. In dit verband valt erop te wijzen dat voor de SSR inmiddels een soort noodprogramma is gecreëerd, waarbij enkele juristen bereid zijn gevonden om voor een grote groep rechters en secretarissen tegelijk het nieuwe recht te doceren. De plannen die de SSR had gemaakt met PAO-Leiden/Tilburg zijn in het water gevallen. De eerste cursus van de NOV-A-beroepsopleiding met literatuur op basis van het nieuwe recht, gaat pas komend voorjaar van start. Te bedenken valt overigens dat de reeds gehouden cursussen werkten met onvolledige en inmiddels deels achterhaalde teksten van de voorgenomen regelingen; de amvb's waren en zijn in het geheel nog niet voorhanden.
- Zou als datum van inwerkingtreding 1 april 2002 gekozen worden, dan valt deze samen met die van de inwerkingtreding van de EEX-Vo. Dat zou een voordeel zijn, nu de EEX-Vo al weer forse wijzigingen met zich brengt van de afdeling inzake de rechtsmacht van de Nederlandse rechter.

Een voor de hand liggend argument om vast te houden aan 1 januari 2002 is de Raad voor de Rechtspraak die uitziet naar formele oprichting op 1 januari 2002. Ons inziens weegt dit argument echter niet op tegen bovengenoemde, zwaarwegende argumenten vanuit de praktijk. Daar komt bij dat de Raad voor de Rechtspraak in oprichting nu ook al functioneert; niet valt in te zien waarom dat niet ook nog voor de eerste drie maanden van 2002 zou kunnen gelden (de begrotingstechnische breuk in de loop van het jaar kan toch werkelijk niet onoverkomelijk zijn). Overigens denken wij wel dat het onwenselijk zou zijn om de Wet op de Raad voor de Rechtspraak en de daarmee onlosmakelijk verbonden Wet Organisatie en Bestuur Gerechten per 1 januari 2002 in werking te laten treden en nieuw Rechtsvordering pas per 1 april 2002. Dit zou immers twee opeenvolgende ingrijpende wijzigingen betekenen, waarmee de praktijk en uitgevers niet uit de voeten kunnen.

Gezien al het vorenstaande geven ondergetekenden u dringend in overweging een redelijke periode - drie, eventueel twee maanden - voor de invoering van de herziening van het burgerlijk procesrecht in acht te nemen.

Met de meeste hoogachting,

H.J. Snijders, E.M. Wesseling-van Gent en M. Ynzonides

Noten

¹ Nader voorlopig verslag (nr. 16a), p. 4-5.

² Nadere Memorie van Antwoord (nr. 16b), p. 13-14.

³ T.a.p.

⁴ Prof. mr. H.J. Snijders is hoogleraar burgerlijk recht te Leiden, raadsheer-plaatsvervanger te Arnhem, rechter-plaatsvervanger te Den Haag en o.m. hoofdredacteur van de Modellen voor de rechtspraak, redacteur en co-auteur van het handboek Nederlands burgerlijk procesrecht en het NovA-beroeps cursusboek Burgerlijk procesrecht. Mw. mr. E.M. Wesseling-Van Gent is Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad en o.m. hoofdredacteur van de losbladige editie Burgerlijke Rechtsvordering. Mr. M. Ynzonides is advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek en o.m. hoofdredacteur van de losbladige editie Burgerlijke rechtsvordering en co-auteur van het handboek Nederlands burgerlijk procesrecht. Alle betrokkenen treden op als postdoctoraal docent burgerlijk procesrecht o.m. voor de SSR, de NovA en/of de PAO.